

Оперативный план охватывает все важнейшие звенья и процессы работы с кадрами. При этом ведущее место в нем отводится разработке планов потребности в кадрах и источников ее удовлетворения.

Показатели плана базируются на общепринятых методах планирования, таких как: балансовый метод, системный анализ, моделирование, метод экспертных оценок, экономико-математические методы и др. Вместе с тем, как показывает практика, применение этих методов пока является эпизодическим и носит теоретический характер. Практическое использование перечисленных методов решает система контроллинга, позволяющая каждому предприятию выбрать свою модель планирования.

Таким образом, рациональным является разработка модели кадрового планирования на предприятии, позволяющей совершенствовать методику планирования в рамках количественного и качественного контроллинга.

Литература

1. *Почепцова Т.* Инвестиции в человеческий фактор // Эксперт. — №9. — 2007. — С. 29.
2. *Weber J.* Einquengung in das Controlling. — 7. Aufe. — Stuttgart: Schaffer — Poeschel 1998. p. 210.
3. *Панченко А. С.* Система контроллинга в сфере кадрового планирования. Социально-экономические аспекты промышленной политики. Управление человеческими ресурсами: государство, регион, предприятие: Сб. науч. тр. Т. 3. — Донецк, 2006. — С. 241.

Стаття надійшла до редакції 16.03.2007

УДК 331.101.6

А. С. Пасека

ОЦІНКА СТАНУ І ТЕНДЕНЦІЙ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ В ПРОМИСЛОВІСТІ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

АНОТАЦІЯ. Стаття присвячена оцінці стану і тенденцій продуктивності праці в промисловості Черкаської області.

Розраховано продуктивність праці у промисловості за видами діяльності в період 2001—2005рр., розраховано приріст продуктивності праці за п'ять років, виявлено причини її зростання і зниження, проаналізовано основні тенденції даного показника в регіоні (краї).

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Продуктивність праці, динаміка продуктивності праці, чинники продуктивності праці, виробіток.

На сучасному етапі розвитку економіки одним із пріоритетних завдань менеджменту є підвищення продуктивності праці. Високий рівень продуктивності праці забезпечує конкурентну перевагу та успішну діяльність підприємства в сучасних економічних умовах, та є одним із найголовніших чинників економічного зростання. Однак у доринкові часи метою діяльності підприємств було не отримання прибутку, а підвищення продуктивності праці без урахування споживчого попиту. У результаті даний показник перестав сприйматися як необхідний та об'єктивний і був виведений із активного використання від часу набуття Україною незалежності.

Однаке, в світі продуктивність праці розраховується не тільки на рівні підприємства, а й на мезо- і макроекономічному рівнях.

У США, наприклад, Бюро статистики праці при Міністерстві праці з 1909 р. по нинішній час розраховує продуктивність праці в різних секторах економіки та публікує ці дані [1, с. 45]. Відповідні розрахунки ведуться й Американським центром продуктивності для двадцяти промислових галузей і одинадцяти непромислових несільськогосподарських галузей.

Дослідженню продуктивності праці присвятили свої роботи відомі вчені: О. Грішнова, А. Колот, Г. Завіновська, Р. Колосова, А. Шевченко, О. Мороз, В. Кривошей, Б. Генкін, Р. Яковлев, А.Воронов, В. Вітвицький та інші.

В Україні показник продуктивності праці виключений зі статистичної звітності, однак дедалі частіше постає необхідність його обчислення для ефективного управління економікою на всіх рівнях. На нашу думку, оцінка стану і тенденцій продуктивності праці в промисловості буде першим кроком до розв'язання цілої низки проблем, що характерні для більшості промислових підприємств Черкащини, а саме:

- зниження конкурентоспроможності промислової продукції;
- неефективне використання ресурсів;
- уповільнена економічна активність;
- відсутність стимулів до інноваційної діяльності;

— зношеність основних засобів у промисловості тощо.

Метою роботи є оцінка стану і тенденцій продуктивності праці в промисловості Черкаської області. Завданням — розрахувати продуктивність праці у промисловості за видами економічної діяльності в регіоні, розрахувати показники приросту продуктивності праці в 2001—2005 рр. Виявити причини зростання чи зниження продуктивності праці, проаналізувати основні тенденції даного показника в краї з метою відродження промисловості, зростання виробництва, підвищення ефективності використання трудового потенціалу.

Продуктивна праця у сфері виробництва — основа підвищення ефективності економіки, зростання добробуту населення, розвитку кожної людини. Переваги від зростання продуктивності праці відчують передовсім підприємства: знижується собівартість продукції, зростають прибутки та конкурентоспроможність, підприємства мають змогу підвищувати зарплату працівникам і зменшувати робочий час. На макроекономічному рівні зростання продуктивності праці супроводжується зниженням цін, зростання споживання та збільшенням зайнятості.

Статистичні дані дозволяють зробити розрахунки показників продуктивності праці, враховуючи індекс інфляції, в промисловості Черкащини за видами діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

**ВИРОБІТОК У ПРОМИСЛОВОСТІ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛ. ЗА ВИДАМИ
ДІЯЛЬНОСТІ в 2001—2005 рр. (грн на одного працівника)**

Галузі промисловості	2001	2002	2003	2004	2005
Добувна промисловість	33 461,5	34 583,3	38 200	37 692	39 760
Харчова промисловість і переробка с/г продукції	53 793	67 155,6	83 545	86 764,2	90 256,5
Легка промисловість	6423,4	11 944	11 678,6	17 590	16 511,6
Види діяльності	2001	2002	2003	2004	2005
Хімічна та нафтохімічна промисловість	147 938	105 887	118 883	99 400	100 679

Машинобудування	12 735	14 865	23 038	26 689	41 867
Металургія та обробка металу	22 956,5	25 642	34 285,7	41 333	51 117,6
Целюлозно-паперова промисловість	254 444	347 143	331 875	343 000	339 500
Виробництво та розподіл ел. енергії, газу та води	50 542,6	46 230	45 563,9	42 085	40 030,3
У середньому по промисловості	47 179	54 234	65 052,5	64 848,6	70 023

З погляду використання трудового потенціалу найефективнішими галузями промислового виробництва були целюлозно-паперова промисловість (339 500 грн на одного працівника у промисловості в 2005 р.), хімічна та нафтохімічна (100 679 грн), харчова промисловість і переробка с/г продукції (90 256 грн).

Динаміка продуктивності праці за п'ять років зображена на рис. 2.

З рис. 2. видно, що в 2005 р. найбільший виробіток зафіксований у целюлозно-паперовій промисловості, основна частка продукції якої експортується за кордон. Продуктивність праці в цій галузі на початок 2005 р. перевищила середньогалузевий рівень (70 023 грн на одного працівника в рік) у майже п'ять разів. Найгірша ситуація протягом усього періоду спостерігалася в легкій промисловості (12830 грн на одного працівника в середньому за п'ять років), що значною мірою пояснюється відсутністю місцевої сировини та гострою конкуренцією з турецьким, польським і китайським імпортом.

Проміжну позицію між галузями-лідерами і легкою промисловістю займають машинобудування та металообробка, виробництво та розподіл електроенергії, газу та води, а також добувна промисловість, які дещо відстають від середньогалузевого рівня. У середньому з 2001 по 2005 рр. продуктивність праці у промисловості зросла на 42 %. При цьому, зростання переважно, спостерігається в 2003 р. Однак, якщо враховувати розмір виробітку (близько 13 500 \$ проти 65 000 \$ в США і 48 000 \$ в Японії) [3,с.47], то наша промисловість у 4,5—5 разів менше конкурентоспроможна, аніж промисловість розвинутих країн.

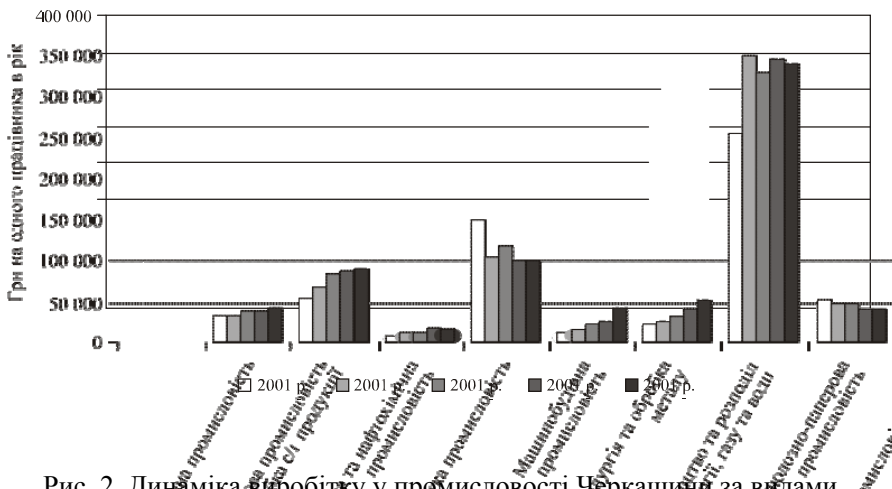

Рис. 2. Динаміка виробітку у промисловості Черкащини за видами діяльності в 2001—2005 рр.

Аналізуючи приріст продуктивності праці у промисловості краю за її видами (табл. 2), можна відзначити, що немає чітких тенденцій щодо стабільного зростання продуктивності праці, окрім машинобудування, металургії та харчової промисловості, де протягом п'яти років продуктивність праці зростає стрімкими темпами в 2001—2002 рр. — 25—24%, а в 2004—2005 рр. темпи приросту знижуються до 3—4%. Найнижчий приріст продуктивності праці (–1%) у 2004 р. Відповідно, спостерігаємо найбільше з 2001 по 2005 рр. зростання чисельності безробітних з 66,4 тис. осіб у 2003 р. до 72,6 тис. осіб у 2004 р. і майже відсутність приросту випуску промислової продукції в області [3, с.30].

Вагоме місце у промисловості Черкащини серед інших видів діяльності належить машинобудуванню, де темпи приросту продуктивності праці найбільші і в середньому за п'ять років становлять 36% (рис. 3). Це пояснюється значним приростом виробництва. В області набув розвитку такий напрям машинобудування як автомобілебудування, візитною карткою якого є ВАТ «Черкаський автобус», крім того, нещодавно в Черкасах розпочато виробництво автомобілів марки ВАЗ.

Таблиця 2

**ПРИРІСТ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ У ПРОМИСЛОВОСТІ ЗА ВИДАМИ
ДІЯЛЬНОСТІ у 2002—2005 рр. (у відсотках до попереднього року)**

Галузі промисловості	2002	2003	2004	2005
Добувна	3	10	– 3	5
Харчова, с/г переробка	25	24	3	4
Легка	– 14	– 3	50	– 7
Хімічна і нафтохімічна	– 28	12	– 17	1
Машинобудування	17	55	16	56
Металургія та обробка металу	12	35	20	24
Целюлозно-паперова	36	– 4	3	– 1
Виробництво та розподіл ел. енергії, газу та води	– 9	– 2	– 8	– 5
У середньому по промисловості	15	20	– 1	8

Досить успішні показники динаміки та приросту в харчовій промисловості і переробці сільськогосподарської продукції. І це не дивно, адже сільське господарство — одна з галузей спеціалізації Черкаської області.

Найгірші показники приросту в хімічній та нафтохімічній промисловості (– 6%), що пов'язано зі значним зменшенням інвестицій у дану галузь та зношенням основних засобів, неспроможністю місцевих підприємств конкурувати з продукцією європейських виробників. Як наслідок — підприємства даної галузі банкрутують, зникають робочі місця.

Продуктивність — рухливий і динамічний показник результативності праці та ефективності виробництва, який змінюється під впливом численних факторів. Оскільки продуктивність праці має визначальне значення для розвитку окремого підприємства, всієї промисловості, в галузях, суміжних з нею, і економіки в цілому, фахівці, керівники, власники та наймані працівники повинні постійно шукати шляхи її підвищення і резерви зростання, впроваджувати ефективну систему управління продуктивністю праці на всіх рівнях.

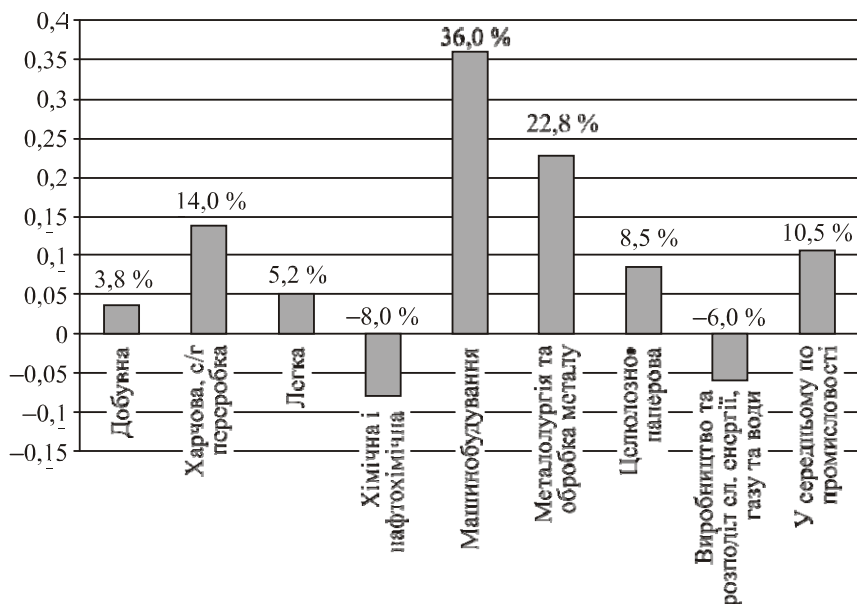

Рис. 3. Темпи приросту продуктивності праці у промисловості Черкаської області в середньому за 2001—2005 рр.

Аналіз даних, наведених вище в таблицях та рисунках, свідчить: що зі зниженням продуктивності праці погіршуються економічні показники в промисловості, що вказує на необхідність загального стабільного підвищення її рівня. Тому на всіх рівнях економіки виникає необхідність розробки системи мотивації праці, регуляторами якої є інтереси, стимули, потреби, раціональна організація праці в промисловості краю, що забезпечує зростання ВВП України в цілому.

Література

1. Васильева Т. Труд — отец богатства // Бизнес. — № 15. — 2003. — С. 45—49.
2. Воронов А. Производительность труда и конкурентоспособность: две стороны одной медали // Человек и труд. — №12. — 2002. — С.66—69.
3. Статистичний щорічник Черкаської області за 2005 р.

Стаття надійшла до редакції 24.01.2007